

Desinformation och maktmissbruk

Vilken statlig utredare förvränger fakta i dag? Vilken minister har en dold agenda? Vilka medier gräver fram sanningen? Gellert Tamas bok *De apatiska* väcker frågor. Och oro.

Text: Jan Molin | [Prenumerera](#) | Krönika i [SocialPolitik nr 4 2009](#)

Gellert Tamas reportagebok *De apatiska* handlar inte bara om dessa barn utan som underrubriken lyder: Om makt, myter och manipulation. Den borde vara obligatorisk läsning för alla politiker och journalister.

Tamas skildrar hur barn som tappat all livskraft, som måste skötas och matas hela dygnet släpas till flygplan och dumpas i de länder de flytt från – undan mord, våldtäkter och terror. Där den vård som är en förutsättning för avvisningen helt saknas. De hjärtskärande reportagen varvas med intervjuer och analyser av de politiker och tjänstemän som är ansvariga för den asylpolitik som yttrar sig i avvisningarna.

Tamas visar hur en fullständigt grundlös bild av de apatiska barnen sprids bland höga politiker, sjukvårdsledningar och till allmänheten på grund av okritiska journalister. Ryktena om att barnen skulle vara förgiftade av sina egna föräldrar eller manipulera vården genom att vara uppe på nätterna och äta accepteras och ersätter verkligheten. De lika falska påståendena om att de apatiska barnen enbart skulle vara en svensk företeelse, ha uppstått på 2000-talet och att de bara skulle komma från några få gamla sovjetstater blir vedertagna fakta.

Hur kunde detta ske? Dåvarande migrationsministern Barbro

Holmberg tillsatte en nationell samordnare för insatser för de apatiska barnen. Hon hette Marie Hessle, psykolog med barn som specialitet, men utan erfarenhet av denna barngrupp. Hon gick tidigt ut med påståenden om att föräldrarna manipulerade vården eller hade förgiftat sina barn. Ibland antydde hon bara, ibland ljög hon rätt ut. Endast några få – de verkligt insatta – barnläkare och toxikologer förnekade helt påståendena. De tillfrågades därför inte i utredningen och förtalades av Marie Hessle. På hennes "hearings" lyssnade hon bara på röster som bekräftade hennes teorier. Allt annat negligerades.

Ryktena om att barnen bara spelade apatiska spreds sedan av till exempel höga poliser och läkare som hade det gemensamt att de helt saknade egna erfarenheter av sådana barn. Okritiska journalister återgav deras påståenden som faktiska. När vi i Socialpolitik nr 3/2004 granskade Marie Hessles påståenden och visade att de var rena påhitt utan någon saklig grund reagerade inte andra medier.

Att ryktena och lögnerna vann anklang hos politiker och allmänhet tror jag beror på två ting: Auktoritetstro och främlingsrädsla. Det var ju den nationella samordnaren som talade med understöd av sin minister. Alla opinionsundersökningar visar att en tredjedel eller en fjärdedel av vår befolkning är allmänt negativa till invandrare. Det finns alltså en latent främlingsfientlighet i vårt samhälle som aktiveras när rykten som dessa sprids. Kommer Ni ihåg när vår dåvarande invandrarminister Birgit Friggebo mumlade att "det låg något i Kosovoalbanernas kultur som gjorde att de snattade"? Vi är inte befriade från fördomar.

Man kan som utredare misstolka och förbise vissa fakta. Som minister kan man dra felaktiga slutsatser. Men så var det inte i fallet med de apatiska barnen. Där handlade det om en systematisk desinformation.

Marie Hessle hade uppenbarligen en personlig antipati mot flyktingar och ingen spärr mot att använda vilka medel som

helst för att driva den. Som bundsförvant hade hon också Migrationsverket där en generellt negativ stämning färgade de flesta chefer och handläggare.

Men vad drev en tidigare socialt engagerad Barbro Holmberg – för övrigt Socialpolitikens grundare och första redaktör – att medvetet förvränga fakta och manipulera opinionen? Makt? Karriär? Antagligen. Men en viktig faktor som Tamas betonar är den ytterligt restriktiva flyktingpolitik som socialdemokraterna då bedrev. Och som ansågs motiverad för att inte tappa röster till sverigedemokraterna. Det var Barbro Holmbergs uppgift att försvara den politiken och allt som rättfärdigade den tycktes vara tillåtet.

Nu vände ju till slut uppfattningarna. Tack vare de verkliga experterna och att några politiker och journalister förmådde behålla en kritisk distans. Under tiden offrades ett antal barn på maktens och valstrategins altare. Kommer vi att vara lika blinda och fördomsfulla nästa gång det inträffar?

jan.r.molin[at]gmail.com

Jan Molin